

Veerkracht versterken in de spelkamer

Spelend werken aan veerkracht bij kinderen in een complexe scheidingssituatie

DOOR: HANNIE VAN DER POEL-HULS EN MAURITS GROOT KORMELINK

↓ IN DIT ARTIKEL

- Het belang van veerkracht bij moeilijke situaties zoals een complexe scheiding;
- Hoe de interventies van de speltherapeut van invloed kunnen zijn op het vergroten van de veerkracht bij kinderen in een complexe scheidingssituatie;
- Wordt een beeld gegeven hoe binnen speltherapie veerkrachtversterkende interventies kunnen worden ingezet.

Veel vaktherapeuten zullen cliënten tegenkomen die te maken hebben met (complexe) scheiding, een situatie die volgens het Nederlands Jeugdinstituut jaarlijks tussen de 7000 en 10.500 kinderen treft. Kinderen in deze situaties kunnen lijden onder langdurige stress, problemen in de relatie met hun ouders en loyaliteitsconflicten. Het hebben van veerkracht kan een kind helpen om deze situatie het hoofd te bieden. Hoe kan speltherapie bijdragen aan het vergroten van deze veerkracht en welke specifieke elementen van speltherapie zijn daarbij helpend?

Inleiding

In 2023 waren er 24.310 kinderen onder de 18 jaar betrokken bij een echtscheiding (CBS, 2024). Zo'n tien- tot veertienduizend kinderen per jaar ondervinden specifieke negatieve gevolgen van een complexe scheiding (Oorzaken en gevolgen van een complexe scheiding (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Veilig Thuis (2021) stelt dat er sprake is van een complexe scheiding als kinderen door hevige en complexe conflicten tussen ouders in de knel komen en inzet zijn geworden van de strijd tussen ouders.

Wanneer de strijd tussen ouders groot is, is het niet vanzelfsprekend dat de beleving van kinderen over de situatie goed gezien en gehoord wordt. Kinderen zijn vaak zeer loyaal en bang om liefdevolle aandacht te verliezen. Ook voelen zij zich onbewust soms de oorzaak van de problemen. Daarnaast is het moeilijk om ingewikkelde gevoelens goed onder woorden te brengen en kan er bij kinderen verwarring ontstaan door tegenstrijdige gedragingen en verhalen van ouders, omstanders en van henzelf (Cottyn, 2013). De strijd tussen ouders kan zo destructief zijn dat het voor een therapeut verleidelijk is om als doel te stellen dat deze strijd moet stoppen. Dit is echter een valkuil, het perspectief en de stem van het kind raakt naar de achtergrond en de aandacht verschuift naar de ouders (Cottyn, 2013). Het expertteam ouderverstoting / complexe omgangsproblematiek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid ondervroeg dertig ervaringsdeskundigen over de ervaren hulp tijdens de scheiding van hun ouders. De meerderheid van deze inmiddels volwassen kinderen geeft aan dat er eigenlijk nauwelijks hulp voor hen was. De hulp die er was richtte zich vooral op de ouders (Expertteam ouderverstoting / complexe omgangsproblematiek, 2021).

Voor een mens is het een fundamentele basisbehoefte volgens Maslow (1943) om gezien en gehoord te worden en daarmee erkenning te krijgen. Dit gaat niet alleen over letterlijk gezien en gehoord worden, het gaat erom dat er aandacht en interesse is voor wie jij bent, hoe jij je voelt, wat je nodig hebt en wat je wensen zijn. Zich gezien en gehoord voelen geeft kinderen het gevoel dat ze belangrijk zijn en ertoe doen, wat hun zelfvertrouwen versterkt. Wanneer kinderen merken dat hun emoties en behoeften erkend worden, leren ze beter omgaan met uitdagingen, ontwikkelen ze een sterker gevoel van eigenwaarde en voelen ze zich gesteund om problemen aan te pakken, wat hun veerkracht vergroot (Landreth, 2012) (Werner & Smith, 2001). Over het algemeen kunnen kinderen terecht bij hun ouders, maar in het geval van een complexe scheiding is dat niet meer vanzelfsprekend. Ouders zijn bezig met hun eigen proces en hebben daardoor vaak (te) weinig ruimte om bij de emoties van hun kind stil te staan (Programma Scheiden zonder Schade, 2021). Kinderen met ouders in complexe scheiding geven aan dat zij qua ondersteuning in de eerste plaats behoefte hebben aan emotionele steun (Expertteam ouderverstoting/complexe omgangsproblematiek, 2021). Tijdens een complexe scheiding kan speltherapie kinderen de mogelijkheid geven zich gezien en gehoord te weten (Crenshaw & Kelly, 2018). Dit vormt een belangrijke reden om de mogelijkheden van speltherapie voor deze doelgroep te verkennen.

Er is de laatste jaren relatief veel onderzoek gedaan naar de effecten van de scheiding van ouders op kinderen. Ook behandelmethoden gericht op ouders en/of kinderen in deze situaties zijn onderzocht. De effectiviteit van speltherapie voor kinderen met gescheiden ouders kan echter nog verder in beeld gebracht worden, zodat er meer zicht is op de specifieke elementen van speltherapie die van belang kunnen zijn bij deze doelgroep.

Om een moeilijke situatie zoals een scheiding het hoofd te bieden, is veerkracht belangrijk. Veerkracht is het vermogen om op een gezonde manier om te gaan met tegenslag en spanning en te herstellen van negatieve ervaringen. Daarbij hebben veerkrachtige kinderen een minder grote kwetsbaarheid voor het ontwikkelen van psychische problemen (Werner & Smith, 2001). Dit vermogen tot veerkracht komt voort uit steun vanuit de omgeving van het kind (externe veerkrachtbronnen) en uit het kind zelf (intrinsieke veerkrachtbronnen). Het ervaren van sociale steun, het verhaal kwijt kunnen bij anderen maakt dat een kind stressvolle, ingewikkelde situaties, zoals een complexe scheiding, beter aankan. Het is een manier om de veerkracht te vergroten (Te Brake, Van der Post, & De Ruijter, 2008).

Rutter heeft acht veerkrachtprocessen beschreven (Rutter, 1999). Veerkrachtprocessen zijn dynamische mechanismen die herstel, aanpassing en omgaan met uitdagingen mogelijk maken, door interne en externe factoren. Later heeft Seymour deze aangepast en toegepast op speltherapie om vast te kunnen stellen hoe veerkracht werkt als therapeutische kracht (Seymour, 2014) (Crenshaw & Kelly, 2018):

Veerkrachtprocessen, volgens Seymour (2014):

1. Angst verminderen en probleemoplossen bevorderen;
2. Zelfbeschuldiging terugdringen;
3. Beschuldiging door anderen terugdringen;
4. Verminderen isolatie en verbeteren hechting;

5. Vergroten eigenwaarde en zelfredzaamheid;
6. Bevorderen creatief spel om creatief probleemoplossen aan te moedigen;
7. Versterken van verzorgende relaties buiten de spelkamer;
8. Betekenis leren geven aan levenservaringen.

Deze acht veerkrachtprocessen vormen het uitgangspunt van dit onderzoek en zijn door middel van interviews en het analyseren van twee dossiers vergeleken met de praktische toepassing in het vakgebied. De hoofdvraag van het onderzoek luidt: *‘Welke specifieke elementen van speltherapie helpen een kind tijdens een complexe scheiding zodat het zich gezien en gehoord weet ter vergroting van de veerkracht?’*

”

Als speltherapeut ben je veilig en betrouwbaar voor het kind door een warme, respectvolle en voorspelbare omgeving te creëren

Methode

Er zijn verschillende onderzoeksmethoden gebruikt in dit praktijk-onderzoek. Naast een literatuurverkenning en dossieronderzoek is er data verzameld door middel van acht semigestructureerde interviews met speltherapeuten. De respondenten werden bevraagd op de verschillende onderdelen van de veerkrachtprocessen, zoals die voor hen zichtbaar worden in de praktijk. Alle geïnterviewde speltherapeuten werken cliëntgericht en hebben ervaring met het behandelen van kinderen in complexe scheidingen.

Resultaten

Er wordt in de resultaten onderscheid gemaakt tussen de grondhouding van de speltherapeut, het handelen van de speltherapeut en veerkrachtversterkende interventies. Deze drie thema's vormden de rode draad, zo bleek uit de analyse van de resultaten. De grondhouding van de speltherapeut, die een grote rol speelt in de cliëntgerichte speltherapie vormt de basis (Landreth, 2012). Van daaruit vloeit het speltherapeutisch handelen voort. De interventies zijn een onderdeel van het speltherapeutisch handelen.

De grondhouding van de speltherapeut

Binnen de cliëntgerichte speltherapie wordt gewerkt vanuit een grondhouding waarin 'echtheid', onvoorwaardelijke acceptatie en empathie de basis vormt (Landreth, 2012). Vrijwel alle speltherapeuten gaven aan dat het volgen van het kind, door nauwlettend aan te sluiten bij zijn spel, emoties en initiatieven, en het proces

een belangrijk onderdeel is van de cliëntgerichte grondhouding van de speltherapeut, soms nog belangrijker dan interventies: *“Ik heb al heel vaak gemerkt als ik interventies aan ga bieden, dat het vaak toch niet helemaal is wat je ook had kunnen doen door alleen maar het kind te volgen.”*

Door veiligheid te bieden, die voor kinderen in een complexe scheidingssituatie van groot belang is, kan het kind ervaren dat de speltherapeut betrouwbaar is. Als speltherapeut ben je veilig en betrouwbaar voor het kind door een warme, respectvolle en voorspelbare omgeving te creëren waarin het kind zich op zijn gemak voelt. Je laat het kind merken dat het volledig geaccepteerd wordt, luistert zonder oordeel en houdt je aan duidelijke afspraken en grenzen (Landreth, 2012). In een interview wordt aangegeven: *“Kinderen moeten jouw vertrouwen winnen, omdat volwassenen hen best wat aangedaan hebben. Wat ik heel belangrijk vind en wat ik ook heel vaak benadruk is dat het hier veilig is. En dat wat hier gebeurt, blijft hier. Papa en mama vinden het allebei goed dat je hier bent.”* Het merendeel van de speltherapeuten neemt ook regelmatig regie bij het inzetten van gerichte interventies bij deze doelgroep, bijvoorbeeld door spelmateriaal doelgericht aan te reiken of het spel subtiel bij te sturen om therapeutische doelen te behalen. Wanneer je daarbij het proces van het kind volgt, staat dit het cliëntgericht werken niet in de weg.

Als dat nodig is, worden er ook kaders, begrenzing of tegenspel geboden aan het kind. Een van de therapeuten geeft daarover aan: *“Als ze heel erg de controle willen hebben, willen ze bijvoorbeeld ook heel erg de controle hebben over mijn gedrag. In het begin ga ik daar ook in mee. Dan doe ik precies wat ze zeggen. Maar op een gegeven moment bied ik wat krachtiger tegenspel en dan kijk ik hoe ze daarop reageren. Als ze dat ook accepteren, probeer ik daar ook een stukje verder in te gaan.”*

Het handelen van de speltherapeut

In speltherapie vormen het speelgoed de woorden en het spel de taal van het kind. In de therapiesessies kan er met non-verbale interventies bij kinderen meer bereikt worden dan met verbale interventies (Ebling, Pruett, & Pruett, 2009). Spelen is immers de natuurlijke manier van expressie bij kinderen. Het geeft de vrijheid om gedachten, gevoelens en wensen te uiten, ervaringen te verwerken en te experimenteren met allerlei vormen van gedrag, en om gewoon te ontspannen. *“In het spel komt altijd naar boven wat er hoog zit, wat belangrijk is, wat dominant is in hun leven, in hun denken. Dus in het spel, of dat nou verkleed is of met zand of met Playmobil, daarin komt hun verhaal terug. Vaak niet letterlijk, maar het komt uit het onderbewuste”*, wordt aangegeven in een interview. Spel kan – juist ook voor deze kinderen – helpend zijn om duidelijk te maken hoe ze zich ergens over voelen (Landreth, 2012; Te Brake, Van der Post, & De Ruijter, 2008).

Het verwoorden van het spel, de emoties en gevoelens is ook een wezenlijk onderdeel van het speltherapeutisch handelen, zo stellen zes van de acht geïnterviewden. Ook erkenning is volgens de helft van de speltherapeuten een belangrijk element voor de versterking van veerkracht. In een interview wordt aangegeven: *“Die erkenning dat het klopt ‘ja maar dit is een klote gevoel, dit is heel naar, dit is heel veel’, dat is dus het versterken van die veerkracht. Daardoor alleen al ga je meer staan.”*

Tabel 1: scores verdiepende fase: inzet op veerkracht

Elementen ^V / Respondenten ›	1	2	3	4	5	6	7	8
coping kind vergroten	X	X	X	X	X	X	X	X
zelfregulatie/emotie	X	X	X	X	X	X		X
betekenisgeving levenservaringen			X	X			X	X
verdere aansluiting op kind		X		X	X	X		X
eigenwaarde vergroten		X	X					

Veerkrachtversterkende interventies

Bij de interviews is uitgevraagd hoe de verschillende onderdelen van het versterken van de veerkracht tot uiting komen binnen de speltherapie, zie Tabel 1.

Specifieke interventies vinden met name plaats in de verdiepende fase van de behandeling en kunnen allerlei vormen hebben. Er zijn verbale en non-verbale interventies, klein (zoals hummen of knikken) of groter en specifiek (zoals het geven van een opdracht of het stellen van een gerichte vraag). In de verdiepende fase van speltherapie is er ook aandacht voor interventies, gericht op de verschillende elementen van veerkracht volgens Seymour (2014).

De coping van het kind en daarmee de eigen mogelijkheden vergroten is iets waar alle respondenten aandacht aan geven bij deze doelgroep. Een speltherapeut geeft een voorbeeld van een meisje dat erg afhankelijk was. Doordat zij in de spelkamer veel kon en mocht bepalen, resulteerde dit buiten de spelkamer ook tot het maken van meer eigen keuzes. Haar afhankelijkheid nam af, wat leidde tot het vergroten van de eigen mogelijkheden en hielp in het vergroten van haar coping, haar eigenwaarde en zelfredzaamheid.

Vrijwel alle respondenten zien daarnaast zelfregulatie en emotie terug in het spel van deze kinderen tijdens de verdiepende fase van de therapie. Dit sluit aan bij het verminderen van angst, het vergroten van het probleemoplossend vermogen en het geven van betekenis aan levenservaringen. De speltherapeuten benoemen expliciet de emoties die terugkomen in het spel en zetten daarnaast ook gerichte interventies in rondom emotie(regulatie). Spanning, verdriet en boosheid worden bijvoorbeeld zichtbaar. Voor het reguleren van de spanning lijkt het spel te helpen. In een interview wordt aangegeven: *“De basis van speltherapie is te gaan spelen over dat wat ze voelen en daardoor gaan ze zich toch meer ontspannen. Omdat ze de spanning van zich afspelen. Dat draagt zeker bij aan veerkracht.”*

Het betekenis leren geven aan levenservaringen ziet de helft van de speltherapeuten terug in de therapie. Kinderen proberen de scheiding vaak te snappen, wat passend is bij het veerkrachtproces met betrekking over betekenisgeving. Regelmatig worden daarbij thema's als strijd, winnen en verliezen uitgespeeld. Tijdens een interview wordt vermeld: *“Bij alle leeftijden zie ik eigenlijk wel regelspellen en dan vind ik het heel interessant wat het thema winnen/verliezen doet. Dat is denk ik een belangrijk thema bij scheiding, omdat het soms zo zwartwit is voor kinderen, al zijn ze dat natuurlijk niet bewust.”*

Een tweetal respondenten noemt ook expliciet het vergroten van de eigenwaarde als element dat zichtbaar wordt in deze speltherapeutische fase. Zij zien bijvoorbeeld kinderen die zich anders voelen dan andere kinderen, doordat ze met voortdurende spanning tussen ouders te maken hebben. Daarom is het groeien in zelfvertrouwen belangrijk. Het serieus nemen van het kind, bevestiging en erkenning geven is daarbij helpend.

Conclusie

Concluderend kunnen we in dit verkennende onderzoek stellen dat er werkzame factoren van speltherapie zijn die een kind tijdens een complexe scheiding lijken te helpen. Daardoor voelt het kind zich gezien en gehoord, wat lijkt te leiden tot vergroting van de veerkracht. Deze factoren zijn:

1. Een cliëntgerichte grondhouding van de speltherapeut.
Deze grondhouding bevordert een veilige therapeutische relatie. Het bieden van regie vanuit de speltherapeut en het hebben van een gedeelde betrokkenheid tussen speltherapeut en kind spelen daarnaast ook een rol. Gedeelde betrokkenheid in speltherapie is de wederzijdse, emotionele afstemming tussen kind en therapeut, waarbij de therapeut via het spel een veilige en ondersteunende omgeving creëert om vertrouwen, communicatie en verwerking te bevorderen.
2. Het inzetten van spel als taal om het kind goed te kunnen begrijpen.
Het spel van het kind is de 'taal' die gesproken wordt binnen speltherapie. Daarbij vormt het verwoorden door de speltherapeut een belangrijke rol om zo de beleving van het kind te verduidelijken, te versterken en uit te diepen. De scheiding van ouders wordt vaak (in de verhulling) uitgespeeld. Hierbij worden thema's als strijd, winnen en verliezen uitgespeeld. →

”

Gedeelde betrokkenheid in speltherapie is de wederzijdse, emotionele afstemming tussen kind en therapeut

3. Verder aansluiten op het kind en de veerkracht vergroten tijdens de verdiepende fase van speltherapie. Specifiek voor deze doelgroep, maar wel passend bij het kind, kunnen interventies ingezet worden die gaan over emotieregulatie, coping, betekenis geven aan situaties en het vergroten van de eigenwaarde.

Discussie

In dit onderzoek is de definitie van Veilig Thuis Hollands Midden (2021) van een 'complexe scheiding' aangehouden, omdat deze gedurende het onderzoek het best de lading dekt. De betreffende definitie zet de gevolgen voor de kinderen centraal en benoemt dat zij door hevige en complexe conflicten tussen ouders in de knel komen.

Over veerkracht is veel literatuur te vinden. In dit onderzoek is met name gefocust op de beschreven veerkrachtprocessen van Rutter (1999) en Seymour (2014). Dat geeft verdieping, maar werkt ook enigszins beperkend, omdat er geen andere visies zijn meegenomen in het onderzoek.

OVER DE AUTEURS

Hannie van der Poel-Huls MA heeft haar eigen speltherapiepraktijk SpelZorg, is actief als kennisinnovator voor de NVVS en werkzaam in het onderwijs.

E: info@spelzorg.nl

Maurits Groot Kormelink MA MSW, heeft zijn eigen praktijk Maatwerk bij Verlies. Eind 2024 schreef hij een boek over rouw op de werkvloer. Maurits geeft daarnaast ook scholing.

E: info@maatwerkbijverlies.nl

Over de termen 'elementen' en 'interventies' ontstaat nogal eens verwarring. Ook in dit onderzoek zijn de termen niet altijd even consequent gehanteerd, met name tijdens interviews. Mogelijk zijn hierdoor onjuiste interpretaties van interventies gedaan.

NB: In het onderzoek is ook een dossieronderzoek gedaan, maar voor dit artikel is ervoor gekozen het beschrijven van de resultaten daarvan buiten beschouwing te laten. ●●

OVER HET PROCES

Dit artikel is voortgekomen uit de Masterthesis van Maurits Groot Kormelink, geschreven in opdracht van en in samenwerking met (de speltherapeuten werkzaam bij) Elan. Hannie van der Poel-Huls schreef het artikel, in samenwerking met Maurits, waarbij ze de thesis als input gebruikte.

SAMENVATTING

Wanneer de strijd tussen ouders groot is gedurende een complexe scheiding, is het niet vanzelfsprekend dat de beleving van kinderen over de situatie goed gezien en gehoord wordt. Een goede veerkracht is belangrijk voor kinderen om een moeilijke situatie, zoals een complexe scheiding, het hoofd te bieden. In dit onderzoek is gebleken dat een aantal specifieke elementen van speltherapie helpend kunnen zijn voor kinderen in een dergelijke situatie. Deze elementen betreffen de cliëntgerichte grondhouding, de inzet van spel als taal van het kind en interventies die leiden tot vergroting van de veerkracht.

LITERATUUR

- Brake, H. te, Post, M. van der, & Ruijter, A. de (2008). Veerkracht. Van concept naar praktijk. *Tijdschrift voor veiligheid*, 7(2), Geraadpleegd van https://psychotraumaneet.org/sites/default/files/document/imp_0034.pdf
- Brunsmann, R., & Kluin-Haster, M. (2019). De therapeutische relatie binnen speltherapie. Een verkennend onderzoek naar de visie van speltherapeuten in Nederland. *Tijdschrift voor vaktherapie*, 15(2), 30-38.
- CBS (2024, mei 28). StatLine - Echtscheiding; leeftijdsverschil, kinderen, geboorteland, huwelijksduur. Verkregen via StatLine: https://opendata.cbs.nl/?searchKeywords=*/CBS/nl/dataset/60060ned/table?ts=1720509753396
- Cottyn, L. (2013). De stem van het kind. *Systeemtheoretisch Bulletin*, 285-311.
- Crenshaw, D. A., & Kelly, J. E. (2018). 'Lieve meneer de kabouter' - omgaan met verlies en verdriet. In D. A. Crenshaw, R. Brooks, & S. Goldstein, *Veerkracht versterken met speltherapeutische interventies* (pp. 83-104). SWP.
- Ebling, R., Pruett, K., & Pruett, M. (2009). Get over it: Perspectives on divorce from young children. *Family Court Review*, 47(4), 665-681.
- Expertteam ouderverstoting/complexe omgangsproblematiek. (2021). *Adviesrapport Expertteam ouderverstoting/complexe omgangsproblematiek*. Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Jeugdzorg Nederland. (2021). *Aanpak bij complexe scheidingen*. Geraadpleegd op 20-02-2025 van https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/03/Aanpak_bij_Complexe_Scheidingen-def.pdf
- Landreth, G.L. (2012). *Play therapy: The art of the relationship* (3rd ed.). Brunner-Routledge.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Nederlands Jeugdinstituut. (sd). *Oorzaken en gevolgen van een complexe scheiding*. Geraadpleegd op 30-2-2024 van Nederlands Jeugdinstituut | Nationaal kenniscentrum over opgroeien: <https://www.nji.nl/scheiding/oorzaken-en-gevolgen-van-een-complexe-scheiding>
- Programma Scheiden zonder Schade. (2021). *Handreiking Steunfiguur Kind*. Ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Rutter, M. (1999). Resilience concepts and findings: implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 21(2), 119-144.
- Seymour, J. (2014). *Resiliency as a therapeutic power of play: 20 core agents of change*. In C. E. Schaefer & A. A. Drewes (Eds.). Wiley.
- Veilig Thuis Hollands Midden (2021). *Kinderen in een conflictscheiding*. Verkregen van Veilig Thuis Hollands Midden: <https://www.veiligthuishollandsmidden.nl/wp-content/uploads/vechtscheiding.pdf>
- Werner, E., & Smith, R. (2001). *Journeys from Childhood to Midlife: Risk, Resilience, and Recovery*. Cornell University Press.

TIJDSCHRIFT VOOR VAKTHERAPIE

Dit artikel is verschenen in:

Tijdschrift voor vaktherapie

2025/2 Jaargang 21
Theorie, onderzoek, praktijk
Oplage: ca. 5.300 ex.
ISSN 1871-5052

Copyright

© Tijdschrift voor vaktherapie 2025
Onder de volgende voorwaarden bent je vrij om materiaal uit het Tijdschrift voor vaktherapie te delen met (toekomstige) vakgenoten en andere professionals in het kader van kennisdeling:

- Het materiaal is niet bewerkt.
- Er is geen sprake van een commercieel oogmerk.
- Vermelding van:
 - het Tijdschrift voor vaktherapie als bron;
 - de betreffende auteur(s);
 - de titel van het betreffende artikel;
 - de betreffende editie, jaargang en paginanummers.

In alle andere gevallen is voorafgaand toestemming van de redactie nodig.

Missie

Het Tijdschrift voor vaktherapie is bedoeld voor vaktherapeuten en andere professionals die met vaktherapie te maken hebben. Het Tijdschrift voor vaktherapie publiceert artikelen over theorie, onderzoek en praktijk op het gebied van vaktherapie: beeldende therapie, dans- en bewegingstherapie, dramatherapie, muziektherapie, psychomotorische therapie, psychomotorische kindertherapie en speltherapie. Het Tijdschrift dient in de bredere zin de verspreiding van kennis over de verschillende vaktherapeutische beroepen binnen de diverse werkvelden. Daarnaast wil het Tijdschrift aanzetten tot kritische discussie. Aan de orde komen bijdragen over vaktherapie in engere zin. Ook relevante theoretische bijdragen of onderzoeken op andere gebieden dan vaktherapie worden geplaatst. Daarnaast biedt het Tijdschrift voor vaktherapie

ruimte voor artikelen over de inhoud en positie van de vaktherapeutische beroepen, opleidingen, buitenlandse ontwikkelingen en recent verschenen literatuur.

Uitgever

Het Tijdschrift voor vaktherapie is een uitgave van Vaktherapie Nederland. Hierbij zijn aangesloten: Nederlandse Vereniging voor Beeldende therapie; Nederlandse Vereniging voor Dans- en bewegingstherapie; Nederlandse Vereniging voor Dramatherapie; Nederlandse Vereniging voor Muziektherapie; Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische therapie; Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Kindertherapie; Nederlandse Vereniging van Speltherapeuten.

Hoofredactie

Martine Stoffelsma, Cathelijne Vandersmissen, Hans Wouters, Meike Lanting (bladcoördinator)

Redactie

Marcel Bors, Iris Jansen, Jolanda Mulder, Anne Ponstein, Mieke Selten, Judith van Zwieten.

Eindredactie artikelen

Esther Bevers (TerraTekst)

Redactieraad

Jooske van Busschbach, Suzanne Haeyen, Artur Jaschke, Martine Noordegraaf, Susan van Hooren, Erik Baars, Gerben Roefs, Janine Stubbe

Abonnement

Leden van de beroepsverenigingen ontvangen het tijdschrift gratis. Geïnteresseerden kunnen zich abonneren op het Tijdschrift voor vaktherapie. Zie fvb.vaktherapie.nl/abonnee-worden. Opzeggen kan met ingang van een volgend trimester per mail via info@vaktherapie.nl. De opzegging is definitief wanneer Vaktherapie Nederland een bevestiging heeft gestuurd.

Redactie-adres

Vaktherapie Nederland
T.a.v. Tijdschrift voor vaktherapie
Stationsplein 127,
3818 LE Amersfoort
T: (030) 28 00 432
E: tijdschrift@vaktherapie.nl

Kopij

Richtlijnen voor kopij kunt u op de website vinden: www.vaktherapie.nl/tijdschrift/richtlijnenvoor-bijdragen. Kopij of een idee voor een bijdrage kunt u mailen aan tijdschrift@vaktherapie.nl. De redactie doet haar uiterste best artikelen op kwaliteit, verantwoording en bruikbaarheid te toetsen. Zij is echter niet aansprakelijk op de inhoud.

UITGAVE VAN

**vaktherapie
nederland**

FEDERATIE VAN VAKTHERAPEUTISCHE BEROEPEN